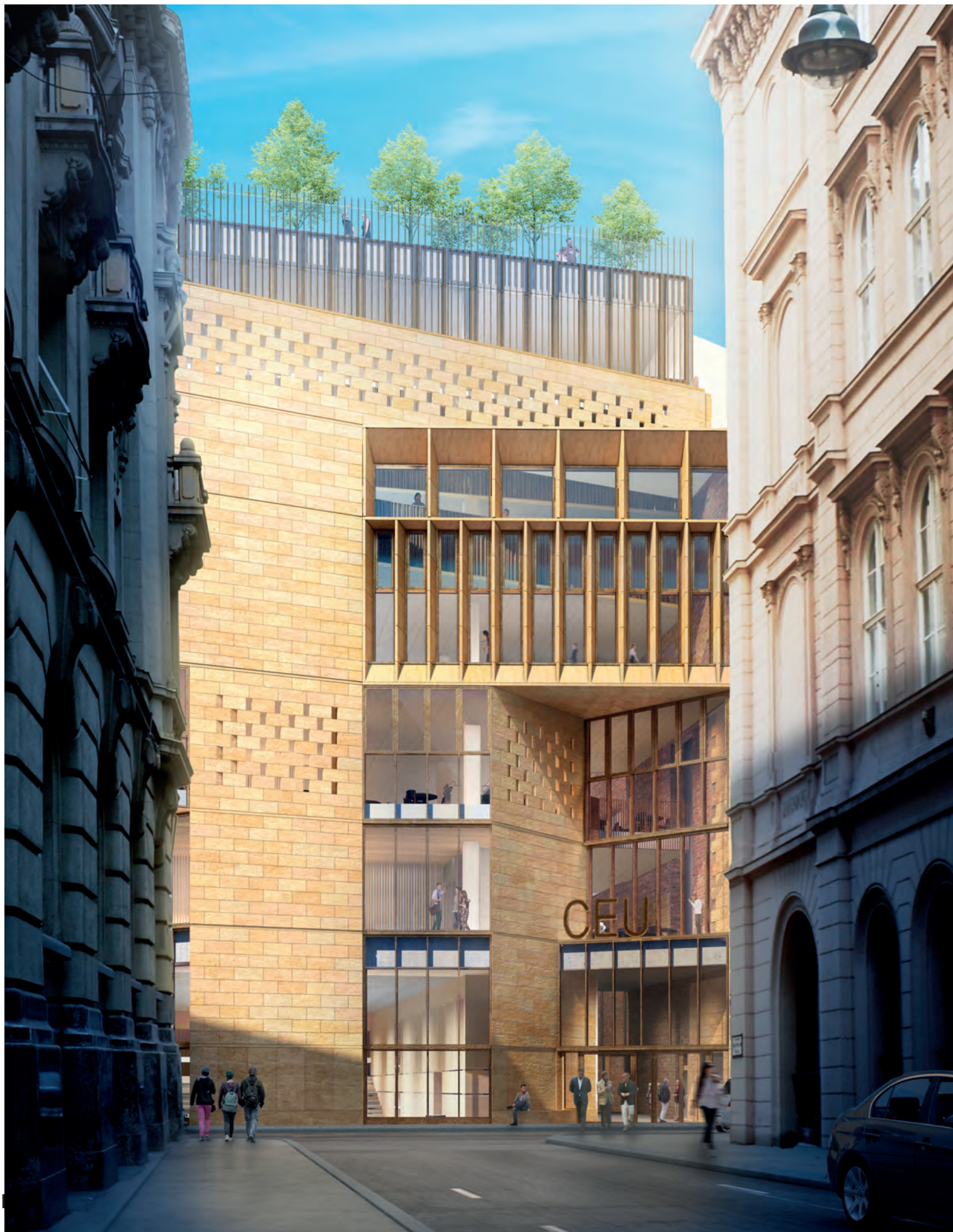

MINDENEN ÁTÍVELŐ PÁRBESZÉD

Interjú Sheila O'Donnell és John Tuomey építészekkel

Budapest történelmi Belvárosában, a CEU kampuszfejlesztési projektjének keretében

teljesen átalakul az egyetem épülete: a meglévő műemléki tömbök rekonstrukciója mellett egy új épület is a részévé válik.

Előreláthatólag 2019-ig is eltartanak az építési munkák.

A kortárs építészeti és a városi kulturális örökség közötti egyensúlyokról szóló

kerekasztal-beszélgetés után (május 14.) Birtalan Orsolya beszélgetett a több mint 25 éve együtt dolgozó tervezőpárossal.

Meséljenek egy kicsit a kezdetekről, hogyan lett önökből építész?

John Tuomey: Közösen váltunk építészekké. Az egyetemen ismerkedtünk meg, „építészeti” együtt nőttünk fel, bár a felnevelésben nekem még van egy kis lemaradásom. De a szakmán kívüli közös érdeklődés közelebb hoz az építészetben belül is. Amikor elmész a színházba megnézni egy darabot, vagy moziba, vagy elolvasol egy könyvet, minden megtalálod azt, ami végső soron mindig hazavezet az építészethez. Az építészeti lét nagyon komplex valami: egyszerre testesíti meg a művészetet a technikai, vagyis a kivitelezés részleteivel és a társadalmi aspektusokkal, ezért az építészé válás folyamatában egy könyv, egy film ugyanolyan fontos hatással van a szakmaiságra, mint egy különleges tartószerkezeti részlet ismerete. Az épületek az emberi életre vannak hatással, befolyásolják azt, hogy hogyan érzed magad a bőrödben. Itt a Közép-európai Egyetemen is elsődlegesen olyan épületet akartunk létrehozni, ahová akár afrikaként, akár európaiaként lépsz be, az nem kelti az elveszettség, a hely-nélküliség érzését, hanem befogadó, átlátható, az emberek a sajátjuknak érzik, kényelmes és megnyugtató számukra.

Hogyan működnek házaspárként a szakmai életükben?

Vannak egymás között leosztott szerepek?

JT: Amikor valamelyikünknek eszébe jut valami, egyszerűen kimondja, majd a másik reagál rá, és ez az ismétlődő folyamat közöttünk szünet nélkül zajlik. Azt szoktuk mondani, hogy az építészet egy időn, teren, kontextusokon átívelő párbeszéd. Nos, a mi építészetünkben a legelső párbeszéd mindig kettőnk között zajlik. Nincsenek külön projektjeink, mindig együtt dolgozunk egyazon feladaton, külön személyre szabott szerepeink sincsenek. Sheila nagyon analitikus gondolkodású... illetve tulajdonképpen mindketten, de én kevésbé vagyok elkötelezett.

Sheila O'Donnell: Közös munkamódszernek talán az nevezhető, hogy merünk lassúak lenni, időt hagyunk a gondolatok megérésére. Sokat beszélgetünk egy-egy építészeti témáról. Ez biztosan előnye annak, hogy megosztod az életed azzal, akivel dolgozol, hiszen a legvárhatóbb pillanatokban vesszük észre, hogy a beszélgetésünkből megszületik egy projekt. Persze vannak eltérő módszereink: John szokott rajzolni, szerkezeti analitikusabb rajzokat, míg én például vízfestékekkel, ezzel összefoglalom a textúrákat. De ezek csak technikák.

JT: Mindig megkérdezzük magunktól, hogy vajon milyen érzést kelt, amit kigondoltunk, vagy milyen érzést kellene, hogy okozzon. Ezek elég megfoghatatlan dolgok, de amíg ezeket az érzelmi kérdéseket nem sikerül elkapni és letisztázni, addig nem tudunk továbblépni. Ez néha gyorsan jön, néha lassabban, de kívárujuk, amíg megszületik. Alapvető vágy él bennünk, hogy olyat tervezzünk, ami számunkra és a felhasználók számára is jó érzést okoz. A házak miután felépültek még nagyon sokáig állnak, rengeteg gondolatot testesítenek meg. A mi munkánk sajátossága tulajdonképpen az összpontosítás feletti uralom: az oda-vissza csapongó gondolatok, a két szellem koncentrációjának folyamatos kapcsolata, a tudatalatti szerepe, vagy, hogy alvás közben is, esetleg épp a zuhany alatt is dolgozhatunk stb. Ez a házastársi munkaviszony előnye, ami sokat segít a kreativitásban, miközben közösen felügyeljük és alakítjuk a gondolatok fókuszát. És abban mindketten egyetértünk, hogy sosem vitatkozunk munka miatt.

Hogyan működik ez a rendszer az irodán belül?

JT: Egy-két tucat kollégával dolgozunk. Olyan ez, mint egy nagy család,

Látványtervek: O'Donnell + Tuomey/CEU

sokan már jó ideje velünk vannak, sokszor tanítványainkból lesznek a munkatársak. A munkáinkat „hivatalosan” ketten jegyezzük, de persze minden terv egy nagy együttműködés eredménye, ahol a többiek behozzák a saját készségeiket, érzékenységüket, ötleteiket, mi pedig próbálunk mindenkivel folyamatosan közeli kapcsolatban lenni, amennyire lehet. A stúdióknak lényegében egy nagy terem. Olyan munkakultúrát tartunk fenn, ami teret ad az egyéni kreatitásnak, mert mindenki hoz magával valamit, mindenkinek vannak saját ötletei, mi mindehhez figyelmet és iránymutatást nyújtunk. Az O'Donnell + Tuomey nem egy hierarchikus iroda. Mindenki csinál mindent, és végül azt tapasztaljuk, hogy a munkatársaink megtalálják a saját pozícióikat, azt a pozíciót, amiben a leginkább, a leghatékonyabban tudnak hozzájárulni a közös munkához. Előfordulhat, hogy egy fiatal építész besétál az irodába és egyből projektvezető pozícióban találja magát. Ez a fajta stúdiókultúra nagyon fontos, mindenki tudja, hogy a másik mit csinál, folyamatosan beszélgetünk arról, hogy ki mit gondol – így terjed ki a kettőnk párbeszéde az egész stúdióra. A munkanapokon délelőtt 11 órakor közös kávészünetet tartunk – mindig más főzi a kávé –, az iroda leáll, a telefonok hiába csörögnek: ez a mi saját magunkra fordított időnk. Összeülünk és beszélgetünk arról, hogy ki min dolgozik, ki milyen filmet látott tegnap, vagyis mindenféléről esik szó. Utána pedig visszatérünk a munkához. Ez a rituálé is „mi vagyunk” és a már említett folyamatos párbeszéd része.

Mit gondolnak a kortárs író építészetről? Látnak esetleg hasonlóságokat vagy különbségeket a magyarhoz képest?

JT: Ahhoz, hogy Magyarországot, a magyar kortárs építészeti kultúrát meg tudjuk ítélni, nem tudunk róla eleget. Írországban van egy hangsúlyos építészeti kultúra a szakma egy bizonyos körében, ami rengeteg fiatalat is vonz. Ez a kör erősen elkötelezett a hely, az anyagok és az építés jellegét illetően. A szakma egyébként együttműködő, illetve nagyon pozitív szellemiség uralkodik az építészek között. Persze a válság minket se került el, nagyon nehéz időszak volt szakmailag, de annál érdekesebb kulturálisan.

SOD: Ez a fajta építészeti kultúra, amit John említett, valószínűleg generációs gyökere: olyan kollégák képviselik, mint mi, valamint mindnyájan tanítunk, tehát ez a szemlélet a fiatalokhoz is eljut, így az ő körükben is terjed. Sajnos a válság azt is behozta, hogy sok építésznek nincs munkája, sok tehetséges fiatal nem tudja megmutatni magát.

Ugyanakkor ez az időszak talán motiválóan is hat, hogy próbálkozz keményebben, kísérletezz érdekes dolgokkal! A helyet, lehetőséget kereső fiatalok kisebb léptékű, de nagyon izgalmas projekteket hoznak a szakmába, kiállításokat nyitnak, installációkat állítanak, kisebb épületekkel, építményekkel mutatják meg a kreativitásukat.

JT: Visszatérve a legutóbbi kérdésére: az M-Teampannon (*helyi építész tervezők: Hidasnémeti Máté, Varga Bence – szerk.*) építészein kívül nem is találkoztunk mással, sajnos sosem volt egy szabad napunk sem, pedig jó lenne körülnézni Budapesten, kicsit többet tudni arról, ami itt zajlik.

Milyen volt az M-Teampannonnal a közös munka? Itt azért már biztosan voltak leosztott szerepek.

JT: A Royal Institute of the Architects of Ireland (RIAI) ajánlására kerültünk össze az M-Teampannonnal. Ők valósítják meg a terveinket, a gyakorlatba ültetik át mindazt, amit kitaláltunk, nagyon jó munkakapcsolat alakult ki közöttünk. Az építészeink közösen dolgoztak, meglátogattuk egymás irodáit Dublinban és Budapesten.

A CEU egy belvárosi, klasszikus épülettömböt foglal el, ami mint tervezési feladat már önmagában is különleges. Mi teszi mégis ezt a régi-új épületet egyedülállóan CEU-ssá, mi az a sajátosság, ami miatt nem épülhet bármely más egyetem számára?

JT: A CEU alapításakor (1991 –szerk.) lefektetett hitvallásának közép-pontjában a „nyitott társadalom” áll, a bővítés tervezésekor ez a kiinduló gondolat erősen hatott a gondolkodásunkra. Mindkettőnk megfogott a CEU pedagógiai célkitűzése, egy olyan nyitott kampuszt képeltünk el, ami az építészetten keresztül kommunikálja az intézmény ethosát, ahol a téri struktúra reflektál az egyetem intellektuális kiindulópontjára. Egy organizmust terveztünk, ami otthont ad az egyetemnek – de ez semmiképp nem egy semleges terv.

SOD: A CEU sok szempontból szokatlan: a nagy egyetemekhez képest kicsi méretű, de rengeteg fakultással, a sok karhoz képest viszont kevés hallgatóval. A tömbnek ebben a kicsi sarkában különböző témák széles skáláját helyezük el, fontos szempont volt az is, hogy ez a hely az interdiszciplinaritás centruma legyen, egy olyan hely, ahol a különböző tudományterületekről érkező emberek találkozni tudnak, és hatással lehetnek egymásra. Innentől fogva egy nagy puzzle-t kellett

kiraknunk: hogyan illesztjük be ezt a sokféle embert a történeti épület és a két új tömb által alkotott csoportba? Ez egyrészt korlátozó körülmény, hiszen az elhelyezésre adottak a gyönyörű belső udvarok és az azokat körülvevő keskeny épületrészek, másrészt itt az a nagy feladat, hogy hogyan koncentráljuk a különböző csoportokat, hogyan oldjuk meg, hogy az ember és a diszciplína formálisan és kötetlen körülmények között is összekapcsolódhasson? Az egész ötlet, ahogyan az egymáshoz kapcsolt belső udvarok rendszere működik, megtestesíti az intézmény fő gondolatiságát. Erre eddig az épület, a jelen struktúra nem adott lehetőséget, hiszen eddig az intézmény csoportjai az épületben fizikailag teljesen elkülönültek.

JT: A CEU különleges egyetem a világ egyik keresztútján, amely találkozási, sőt, akár ütközési pontokat is keres. Ez az összekapcsolódás kampusza, vagyis olyan építészeti szituációt akartunk teremteni, ami képes közelebb hozni az egyébként egymással sosem találkozókat.

SOD: Mivel főleg társadalomtudományi kutatások zajlanak az egyetemen, nincsenek technikai szükségletek, nem kellene műhelyek, vagyis gyakorlatilag irodákban és tantermekben folyik a munka, így a technikai követelmények, laborok helyett itt az a cél, hogy az eszmecsere, a vitaközösség lehetőségét teremtjük meg. Olyan helyiségeket és térkapcsolatokat hozunk létre, ahol önálló elvonulásra is lehetőség van, de spontán vagy adott keretek között megszervezett kisebb-nagyobb létszámú találkozók is létrejöhetnek. A CEU épülete tehát egy élő szervezet, aminek a részeként az emberek vegyülnek és félre is vonulhatnak egyszerre. Az számunkra is nagy kérdés volt, hogy hogyan lehet ezt a sokszínű nemzetközi közösséget az építészetben megtestesíteni. A tervezés nem egy izolált folyamat volt, sokat merítettünk a CEU közösségének tapasztalataiból, igényeiből. Ötven felhasználói csoporttal készítettünk interjút a tervezés előkészítési szakaszában, így átfogó képet kaptunk az intézmény komplexitásáról. Meglepő volt számunkra, hogy ami papíron csak a szokásos tanszékek hálózatának tűnt, arról kiderült, hogy a „részeknek” elég különböző világképük és meglátásaik vannak, és ekkor kezdtünk el azon gondolkodni, hogy hogyan adjunk helyet egyszerre mindezeknek a különbözőségeknek úgy, hogy az önállóságuk megőrzése mellett közösségként is együtt tudjanak működni.

A CEU a fenntarthatóság irányába elkötelezett intézmény, nem meglepő, hogy az épület is ilyen szellemiségben készül. (Időközben BREEAM „very good” minősítést szerzett a CEU bővítésének tervezési szakasza – BO.). Tervezőként mikor volt az első olyan munkájuk, ahol a fenn-

tarthatóságról való gondolkodás már a tervezés része volt?

SOD: A fenntarthatóság most már mindennapi témává vált, de sokkal mélyebben gyökeredzik, mint amit az emberek „zöld ügynek” gondolnak. Például megtartani egy régi épületet és újrahasznosítani abszolút a fenntarthatóságot szolgáló döntés, pedig még semmi köze konkrétan az energiához. Az olyan alapvető dolgok, mint hogy milyen tájolással, a város melyik részére tervezünk egy épületet, figyelembe véve, hogy milyen módon közelíthető meg, mindig is a gondolkodásunk része volt. Fontosnak tartjuk, hogy az épület feleljen meg a józan ész

szabályainak, a megrendelő igényeinek, legyen könnyen újrafelhasználható és tartós, ne kelljen újraépíteni és, kapcsolódjon a környezetéhez. Persze az energetika is nagyon fontos, mi is foglalkozunk vele a tervezési gyakorlatunkban, de szeretjük azt hinni, hogy a fenntartható szemlélet a legelső koncepcionális résznél kezdődik: hogy hogyan kerül az épület a helyére és hogyan reagál a környezetére. A műemléki, építészeti örökség ápolása, újrahaznosítása szerintem a fenntarthatóság szerves része.

A kerekasztal-beszélgetés végén John azt mondta, hogy bár ez az első budapesti épülete, nem biztos, hogy az utolsó. És meglehet, hogy a legbudapestibb épületüket a világ más táján találjuk majd.

Miről fogjuk felismerni?

JT: Sheila megmutatta a prezentációban az egyik korábbi munkánkat, az ír nyelvi intézetet (Irish Language Cultural Centre), amiről határozottan kijelenthető, hogy kapcsolódik ehhez a tervünkhöz, de közben tudom,

hogy amikor azon dolgoztunk, akkor meg egészen más dolgokhoz kötöttük, és más módon gondolkodtunk. Szeretném, ha igaznak bizonyulna az elképzelésem, hogy a munkáink sorában van egy, a háttérben megbújó kontinuitás, egyetlen hosszú, életen át tartó projekt. Olyan ez, mint a lábunk alatt észrevehetetlenül, de folyamatosan zajló földrengémozgás. Gabriel García Márquez mondta, hogy annak ellenére, hogy az ő munkássága különálló, független publikációk formájában jelenik meg – könyvekként, novellákként –, ő valójában mindig is csak egy nagy könyvön dolgozott. A mi épületeink sem egyformák, mindegyik önmagában létezik és jól megkülönböztethetők egymástól, de mégis van egy sajátos zajuk, egy közös moraj, és azt érzem, hogy kaptunk valamit ennek a budapesti munkának a léptékéből, ami nagyobb annál, mint csupán egy épület, amit ide terveztünk, olyan valami ez, ami a távolba vezet, és ki tudja mi nő még ki belőle. A CEU Campus kivitelezője a Market Építő Zrt. és a Strabag Magyarország közös konzorciuma.

(Interjúnk létrejöttét a Közép-európai Egyetem segítette)